DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA
SISTENS

Ægram Affectu raro Scorbutico Puſtulari laborantem,

Quam
In Alma Regia & Electorali Fridericiana,
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DN. FRIDERICO WILHELMO,
REGNI BORUSSICI ET ELECTORATUS
BRANDENBURGICI HEREDE
&c. &c.
GRATIOSO FACULTATIS MEDICÆ CONSENSU
PRÆSIDE
DN. FRIDERICO HOFFMANNO,
D. MEDICINÆ ET PHILOS. NAT. PROF. PUBL. ORD.
POTENTISS. REGIS BORUSSICI CONSILIARIO
ET ARCHIATRO,
PATRONO, PRÆCEPTORE AC PROMOTORE SUO ÆTATEM COLENDO,
PRO DOCTORIS GRADU,
Summos in ARTE MEDICA Honores, Jura
& Privilegia legitime capeſſendi,
ad diem Jul. Anno MDCCIV. Horis ante & pomeridianis
IN AUDITORIO MAJORI
Publico Eruditorum examini ſubmittit

OTTO KIRSTETTER,
Berolinenſ. March.

HALÆ MAGDEB. Litteris Chriſt. Henckelii, Acad. Typogr.

DISSERTATIO MEDICA,

De

AFFECTU RARO SCORBUTICO PUSTULARI.

PROOEMIUM.

IMpuritatem ac corruptionem ſanguinis & humorum intenſam quæ ſcorbuti nomine hodierno tempore venire ſolet lernam malorum non ſine ratione pronunciari, is facile perſpiciet, qui in praxi & experientia exercitatus varia ſubiecta hoc affectu detenta curanda ſuſcipit. Mirum enim dictu eſt, quanta cohors ſymptomatum & malorum coacervatim ibi ſeſe ſiſtat & concentretur. Quin imo nullus ferme morbus eſt, ad quem non viam

parare & diſponere ſcorbuti truculentia poſſit, unde â nonnullis univerſalis morbus, dictus fuit. Igitur vehementer mirandum, dari adhuc quosdam novatores, qui ſcorbuti exiſtentiam negant, & qualitatem ſalinam nocentem ex cauſarum morbificarum claſſe exterminare quærunt, tot innumeris exemplis & experientiâ contrarium quotidie adſtruentibus, & ſi ſanguis impuritas admittitur ex ſalino ſulphureis excrementis oriunda, ſique ſalia exceſſiva in corpore retenta & mixtione ac motu, mutuaque agitatione & transmutatione pejora & acriora facta conceduntur, certe ſcorbuti exiſtentia, imo geneſis ſufficienter adſtructa eſt, utpote ſcorbutus eſt impuritas & corruptio ſanguinis & humorum facta ab excrementitiorum ſalium collectione & exaltatione. Verum enim vero ſpecimen rarisſimi adfectus ſcorbutici ſpeciminis inauguralis loco de præſenti ventilare conſtituimus, quo luculentius apparebit dari utique ſummam ſanguinis diſcraſian & impuritatem, gravium & mirabilium ſymptomatum cauſam. Cui labori ut altiſſimum Numen benedicat, precibus Deum ſollicitamus ardentisſimis.

HISTO-

HISTORIA.

Foemina honeſta, 52. agens annum, ſucci ſanguinis & pinguedinis plena, habitus corporis ſpongioſi, naturæ ſenſibilioris & ad iram pronæ, diætam non adeo ſtricte obſervavit, ſed potiſſimum delectabatur victu duriori, ſalſo, piſcibus infumatis, fructibus horæis quos primo iam mane ingerere conſueta fuit; maxime omnium vero acida lubentiſſime arridebant. Potu ordinario utebatur cereviſia Rupinenſi, quæ plerumque erat fœculenta, item vino vilioris ſortis, quod cum ſacharo miſcere ſolebat. Cœterum non multum movebat corpus, ſed ſedentariam vitam amabat, & ſomno indulgebat largiori, qui tamen plerumque turbulentus laboris & phantasmatum plenus erat. Animus intemperie affectuum ſævorum curisque ſæpius diſtorquebatur; purgationes menſtruæ a trigeſimo quarto anno jam ceſſabant: ab eo tempore ſingulis annis adſveta erat ſanguinem mittere; ſed omiſit hoc ipſum jam per triennium. Per aliquot ab hinc annos experta fuit varia gravia pathemata, ingens enim præcordia occupabat anxietas, ſpiritus anguſtia, & in reſpiratione difficultas non parum moleſtabant, primaque regio continuis ructibus, flatibus infeſtabatur, acutus dolor & ardor circa præcordia nocturno potiſſimum tempore affligebat, & ſæpe numero phlogoſes faciem poſt paſtum occupabant; maculæ flauæ hinc inde diſperſæ in corpore videbantur, potiſſimum in hypochondrio dextro, ipſaque fronte. Poſtea langvor & ipſum corpus, maximeque pedes tenebat, acceſſit eorum tumor cum dolore

intolerabili. Varia à Medico adverſus hoc malum tentata & præſcripta ſunt præſidia. Conſtabant autem potisſimum ex volatilibus, ſpiritu cochleariæ, ſalis ammoniaci, ſale volatili Sylvii, liquore cornu cervi ſuccinato. Interpolatus quoque fuit uſus apozematum ex leniter evacuantibus & depurantibus ſanguinem concinnata; pulveres quoque acidum deſtructivi, nec male ſe, ſed potius melius ab uſu horum remediorum ſeſe habuit, ut ſurgere de lecto & ad conſveta redire potuerit œconomica. Remanſit tamen inſignis ſtupor manus & pedes affligens, qui tamen elapſo quodam tempore etiam exſpirauit. Anno ſubſequente menſe Februarii, præcedente tempeſtate valde auſtrina & pluvioſa, bibit cum appetitu & delectatione per aliquot dies vinum enulatum; ſed confeſtim ab ejus aſſumtione hinc inde in corpore, præſertim ſub mammis & axillis erumpebant puſtulæ ardore & pruritu ingenti ſtipatæ, quæ ſucceſſive coëuntes increſcebant, cutemque arrodentes ulcerationes & fœdam putredinem efficiebant. Hiſce juncta erat febris, quæ circa veſperam habebat acceſſiones ſuas & quidem circa horam quintam & ſextam, præcedente horripilatione, ſubſequente magno & continuo æſtu. Sub hoc, quod mirum & notatu dignisſimum, puſtulæ ſuperiores ad oculum augebantur, & extraordinaria magnitudine ova gallinarum & tenuia inteſtina inflata æquabant, & attollebantur ſemper bullæ cum ſibilo: exprimebat ægra: Es wäre nicht anders als wenn ſie mit einem Rohr aus dem Leibe heraus geblaſen würden. Erant in totum transparentes & continebant magnam aquæ quantitatem. Similes erant

iis,

iis, quæ ambuſtionem vel veſicantia ſequi ſolent. Occupabant non modo thoracem, abdomen & artus, faciem, ſed etiam, oris, faucium, & naſi interiora. Cruciatus, quos ſub eruptione harum veſicarum perſentiſcebat ægra, non poterat ſatis exprimere, dicebat: **Es wäre nicht anders als wenn ſie im Feuer lege.** Sitis vexabat continua, ſomni defectus, pulſus celeritas & frequentia, urinæ color ruber, alvi adſtrictio internum ſangvinis febrile incendium ſatis declarabant. Quando acu, vel forcipe aperiebantur bullæ, fundebant per magnam quantitatem ichoris ex viridi lutei fœtidi ac corroſivi, ad aliquot, quod mirandum menſuras. Hic humor virulentus cutim ſubſtratam, à qua cuticula ſeceſſerat, ulceratione & corruptione arrodebat, non ſine fœtore. Præterea aliæ minores puſtulæ ſubobſcuri nigri coloris ſanguine concreto refertæ, hinc inde diſperſæ in abdominis regione viſebantur, quæ ſphaceloſam corruptionem minabantur. Perquam dignum notatu erat, quod hæc veſicularum eruptio ſingulis diebus circa noctem cum febrili paroxyſmo per menſem fere integrum continua fuit: nam altero die mane ſemper fuerunt apertæ & puluis exſiccans ex lapide calaminari cornu cervi uſto, terra ſigill., tutia, maſtiche, myrrha, compoſitus inſperſus, circa veſperam vero non quidem iisdem in locis, ſed aliis eadem magnitudine protuberabant veſicæ cum peſſimorum ſymptomatuum comitatu, quæ ſimili modo tractabantur. Medicus ad gravem hunc affectum ſanandum in conſilium adhibitus temperantibus, abſorbentibus, nitroſis pulveribus, mixturis, refrigerantibus & decoctis humectantibus, depurantibus,

& leniter laxantibus id effecit, ut ægra ſucceſſive ſanitati fuerit reſtituta, adeo ut extra lectum manere potuerit. Medicus reliquit prognoſticum: hunc affectum non ſimul & ſemel exſpiraturum eſſe, ſed ſubinde repullulaturum. Ipſa ægra præterito anno in æſtate bene ſe habuit, tantum quod in manibus hinc inde ſcabioſæ humidæ puſtulæ conſpicerentur, quare nonnullæ ſiccatæ decidebant novis ſurgentibus. Sed ægra palato indulgens ingerendo diverſi generis fructus, nec ab ira ſibi temperans febrilem inſultum rurſus fuit experta, ſub æſtu puſtulæ ut antea ſemper verſus noctem magno ardore & pruritu ſurgebant moleſtiſſimo cum propenſione ad ſyncopen. Erant quædam, ut ſupra deſcriptæ, transparentes, verum magnitudine fabam non excedebant: lympha intus contenta erat ſalſiſſima. Poſt noctem mediam & verſus auroram immanes ceſſarunt dolores cum eruptione puſtularum, quæ vero ſequentibus diebus circa veſperam verſus horam ſextam iterum recruduere. Quamobrem ut morbo, quacunque fieri poſſet ratione, proſpiceretur, ordinata fuit potiuncula ex aquis temperantibus & cordialibus, v. gr. endiviæ, acetoſæ, ceraſorum nigrorum, ſcorzoneræ, rubi Idæi, corticum citri, additis ſyrupis, acetoſitatis citri, berberum, ribium, & ſimilibus. Præterea potui ordinario ad eximias ſitis moleſtias compeſcendas & particulas ſulphureas bilioſas infringendas infuſa fuit drachma ſemis mixturæ quæ ex clyſſo antimonii, ſulphurato & tinctura violarum compoſita erat. Pulveres etiam præcipitantes & diapnoici ex antimonio diaphoretico, cornu cervi uſto, nitro & cinnabari nativa fuerunt in uſum tracti, & prout urgebat dolorum ne-

ceſſi-

ceſſitas poſtulauit, eſſentiæ alicujus aut alterius anodyni medicamenti momentum iisdem pulveribus fuit ſuperadditum. Nec defuit etiam Diuina benedictio, utpote convaluit, & per trimeſtre ſpatium optime ſeſe habuit. Autumnali tempore cum iterum vehementi ira excandeſceret, & confeſtim ſuperingereret frigidum potum, intra triduum ejusdem affectus memorati puſtuloſi recidivam eſt paſſa cum febre omnibusque antea recenſitis ſymptomatibus. Eadem methodo, quæ ſupra tradita eſt brevi tempore in integrum reſtituta. Proxime poſt errores rurſus commiſſos in diæta, animique commotiones præcedentes, idem malum rurſus experta eſt, uti per literas mihi fuit traditum: ſed defuit febris, & mitius cuncta proceſſerunt.

RESOLUTIO.

RArisſimum hunc eſſe in praxi affectum & de eo paucam mentionem reperiri in Practicorum libris, nullus dubitandi locus eſt, & ratione mirabilium phænomenorum ejus evolutionem non eſſe facilem, quivis etiam, qui rerum medicarum notitiam habet, fateri tenetur. Prima difficultas occurrit in eo, quo nomine copioſarum & magnarum puſtularum in cortice corporis ſingulis diebus ſub febre productio inſigniri debeat? Deinceps etiam ex qua materia & cur ſemper per ſtatos paroxysmos redierint, rem cognitu arduam putamus. Placet autem primo omnium, quæ veteres circa hunc affectum memoriæ prodiderunt, inquirere. Fatendum vero eſt nomen puſtularum latius patere, & varias ſub ſe ſpecies comprehendere. Quædam enim ſunt humidæ, ex quibus ruptis vel humor vel ſanies, vel pus emanat. Aliæ ſunt ſiccæ, humoris nihil profundentes.

 Siccis

Siccis annumerantur exanthemata quædam puſtulæ, purpuraceæ, vari, eſſeres, pruritus & verrucarum genera. Humidis continentur ὑδρῶα puſtulæ, phlyctenæ ſeu phlyctides, epinyctides & varia ſcabiei tam benignæ, quam malignæ genera. Quæ Græcis ſunt Hydroa, latinis quibusdam ſudamina, *Plinio* papulæ ſudorum audiunt. Sunt autem ſudamina teſte *Galeno lib.3. aph.21.* æſtate provenientes puſtulæ in ſumma corporis parte erumpentes & cutem mordentes & pruriginoſam efficientes, ex ſudore bilioſo cohibito. Epinyctis ſecundum *Celſum* peſſima puſtula eſt, colore ſublivida vel ſubnigra, circa quam vehemens inflammatio, & cum adaperta eſt reperitur intus exulceratio mucoſa, non major eſt faba, oritur in eminentibus partibus & fere noctu; vnde nomen etiam a Græcis epinyctis impoſitum eſt. Et non pauci arbitrantur epinyctides eſſe puſtulas illas quæ ab *Avicenna* vocantur eſſeræ. Etenim Eſſera ſecundum hunc eſt puſtula alba, lata inſtar veſiculæ ad aliqualem tendens rubedinem, quæ ſubito utplurimum evenit, & quandoque ab ea effluit humiditas, quæ fortaſſe eſt ſanguinea, & noctu utplurimum evenit, & in ea augetur ejus vehementia & malitia, & pruritum faciens anguſtia. Verum rectius eſſeræ dicuntur tubercula parva & ſicca ad rubrum vergentia, duriuſcula, in quibus nullus ichor, nulla humiditas continetur non aliter ac ſi ab apibus & veſpis, homo demorſus aut urticis percuſſus eſſet, ſolet brevi tempore evaneſcere.

§. I.

Phlyctenæ vero, vel phlyctides a veteribus appellatæ ſunt veſicæ tenui humore aqueo ſubflavo plenæ & quaſi diſtentæ, & bullarum aquoſarum inſtar lucidæ, hisque

hisque ſimiles, quæ ab ignis ambuſtione, vel a fervente aqua, vel a veſicatoriis excitantur. Repente quoque hujusmodi veſicæ emergere ſolent. vid. *Muſitanus Tom. I. p. 37.* Scribit hic autor quod phlictenæ viris ſint rariſſimæ, contingant autem fœminis, quibus menſes non debite purgantur, & id in manibus & pedibus, ſed frequentius in cruribus & nonnunquam infantibus erumpunt per totam corporis peripheriam. Dicit etiam quod vel cum febre, vel etiam ſine febre oriantur. Cum hoc autore conſentit *Platerus* qui *Tom. II. Praxeos p. 673.* hæc habet: Puſtulæ aquoſæ phlyctenæ appellatæ ſub ſcabie humida comprehendi poſſunt, cum illis ruptis cruſtæ quoque naſcantur, dolorque ſuboriatur. Sunt autem puſtulæ parvæ inſtar bullarum, vel majores etiam ut veſiculæ, è quibus diſruptis aqua limpida effluit, dolorque tunc primum lancinans præſertim ex contactu cutis denudatæ, cruſtaque demum inducta accedit. *Ingraſſias* hoc puſtularum genus appellat cryſtallos procul dubio ob pelluciditatem quà fruuntur.

§. II.

Ex hiſce veterum locis clariſſime apparere arbitror in noſtra ægra phlyctenas eſſe nominandas veſicas illas magnas, quibus corpus fuit ſingulis diebus afflictum. Deinceps quoque epinyctides ſeſe intermiſcuerunt. Nam puſtulæ minores dolorificæ, nigricantes, ſanguine concreto refertæ, hinc inde in abdomine præſertim apparuerunt. Quod autem ſint phlyctenes, evincimus id ex eo, quoniam in fœmina ortæ fuerunt ſcorbutica & menſibus ſuppreſſis laborante. Deinde quod bullulæ magnæ transparentes aquoſo humore diſtentæ cum febre nocte, & celerrime eruperunt & corroſivum fœtidum ichorem aperte fuderunt, qui ſubſtratam cutim corro-

 ſit.

ſit, tandem quoniam ex mala diæta animique immoderata commotione ortum fuerit malum& recidiva quoque excitata, quæ omnia accuratiſſime deſcriptionibus phlyctenarum â veteribus juxta ac recentioribus prolatis quadrant. Nihilominus fatendum eſt affectum non adeo eſſe obvium: obſervationes enim de hoc parcisſimæ reperiuntur, è quibus eam quam tradidit *Spindlerus obſervat.92.* huc pertrahere & communicare non erit inconſultum. Virgo, inquit, illuſtris, poſt levem rigorem, & inſequentem, mox autem iterum evaneſcentem calorem, conqueſta erat de puſtulis in abdomine erumpentibus, præcedentibus puncturis inſtar pulicum morſus, poſtea atrocisſimum dolorem ignis ad inſtar urentis introducentibus. Puſtulæ hæ aqua pellucidisſima erant repletæ. Suſpicio erat ex menſium diminutione, adeoque peculiari quadam ſanguinis impuritate, vel eſu fructuum horæorum, venenatis animaculis infectorum ortum traxiſſe hunc affectum. Datô ſudorifero majores facti de dolore tamen nihil remiſerunt. Appetitus plane concidit, urina naturali tinctior pulſus longe major & celerior. Haſce eodem anno ſcribit Autor, in quodam ephippiario notavi, ut & alio cive, item in viro quodam circa præcordia.

§. III.

Quoniam vero hic affectus inter rariores eſt, & puſtularum & veſicularum in externo corporis cortice generatio & productio in morbis ferme adhuc intacta eſt; decrevimus circa hanc materiam paulo longiorem & exquiſitionem indaginem & tractationem inſtituere. Subjectum videlicet in quo enaſcuntur veſiculæ eſt cuticula ipſaque cutis. Cuticulam pelliculam eſſe transparentem, denſam tamen & poroſam, firmiterque adhæ-

hærentem, nullus dubitationis locus eſt. Compactam eſſe, utut tenuem, & poris anguſtioribus præditam inter alia patefacit denegatus tranſitus ſeroſi & purulenti humoris in puſtulis, veſiculis atque ulceribus. Nihilominus cuticula habet ſuos poros majores, quibus patentes cutis canaliculi ſudorem effundentes firmiter juncti ſunt. *Malpighius in tract. de externo tactus organo* in extima cuticula admoto candente ferro detracta, ubi ſudoris hiant vaſcula, convexam quandam pelliculam interiora verſus non abſimilem cucurbitulæ extendi deprehendit ad edendum forte valvulæ miniſterium, ut interdum tenſa detineat ſudorem, & laxata exitum permittat. Poſtea adhæret cuticula cuti non modo per poros, ſed etiam per fibrillas tenuiſſimas, quæ lineas & etiam cavitates in cute conſpicuas efformant. Cuticulam vero non ſimplicem eſſe membranam, ſed ex tenuiſſimis pelliculis compoſitam eſſe fidem facit *Fabricius ab Aquapendente; item Laurenbergius* qui geminam obſervavit applicatis veſicatoriis, & in plantis pedum lamellatim diviſibilis occurrit. Circa regenerationem cuticulæ monendum eſt, quod ex lentis ac viſcidis â cutis nutritione reſiduis partibus coagulabilibus concreſcat, imo augeatur in callum, ſicuti indies videmus in pedibus & manibus, quibus laboramus. Nam attritivo motu calor excitatur & augetur, qui tum arteriarum tum cuticulæ poros aperiendo tranſitum iſtis lentis coagulabilibus partibus concedit, quæ deinde pelliculam conſtituunt. Eſt vero cuticula operculum oſculorum & extremitatum vaſorum in cutem hiantium: unde detracta cuticula cutis madida obſervatur. Deinde cuticula defendit cutim ab aere, ab injuriis externis:

Cutis enim per ſe ſenſibiliſſima eſt & ab aere in ſuccos agente mox alterationem patitur.

§. IV

Quod attinet ad cutim, eſt hæc ipſa membrana ex filamentis vaſorum ſanguineorum nervulorum extremitatibus & fibris nervoſis ac tendinoſis retis in modum vel inſtar panni varie inter ſe contexta, interius vero componitur ex fibris meris craſſis, vaſorum extremitatibus intertextis, exterius ex filamentis magis ſenſibilibus, tenſilibus, nerveis. Præter hæc cutis habet multos lymphæ ductus, item ſudorum & vaporum vaſa excretoria, de quibus legi poteſt *Steno tractatu de canis carchariæ diſſecto capite p. 98.* Recipiunt hæc materiam transſpirationis ex vaſis arterioſis capillaribus, quæ ibi ſunt copioſiſſima. De his jam dudum veriſſime ſcripſit *Galenus lib. 1. de ſimplicium facultatibus cap. 12. Multæ venæ atque arteriæ hiant cum in poros cutis, tum in ejus ſuperficiem: In pororum etiam foramina non pauca oſcula pertinere cum arteriarum, tum venarum, credendum, neque minus ad externam ſuam ſuperficiem oſculis ſuis proficiſci. vid. Lindenius in Phyſiol. pag. 729.* Tandem etiam circa cutis ſtructuram monendum eſt, repleri interſtitia hiatus atque inæqualitates fibrarum, ſubſtantia quâdam mucosa lenta pingviuſcula ſeu potius muſcoſa villoſa, quæ abraditur in pellibus aqua maceratis cultris. Ad hanc ſubſtantiam muſcoſam terminari vaſa credibile eſt: hanc quoque ſeparare ab ipſis lymphæ exhalationis & transſpirationis materiam & glandularum vicem præbere, nam veras & formales glandulas, exceptis quibusdam in locis, ubi pili exſtant majores in capite & axillis, in cute reperire non licet: Porro ex hac muſcoſa ſubſtantia poris & canaliculi majores terminantur

nantur in ſuperficem corporis, qui deinde clauduntur cuticula & ſudorem foras eliminant.

§. V.

Expoſita ſic ex anatomicis cutis ſtructura, in qua ſubjectum affectus noſtri conſiſtit, facilius jam erit deſcendere in explicationem ſingularis illius phænomeni nempe productionis magnarum illarum veſicarum â cauſa interna. Verum enim vero cum veſicæ in noſtro ſubjecto obortæ eandem faciem, indolem adſpectum, materiam quoque intus contentam habuerint, quam obtinere ſolent eæ veſicæ, quæ â cantharidibus vel aqua ferventisſima ſolent corpori induci; hinc conſultum & è re fore judicó determinare prius quomodo naſcantur talismodi veſicæ â cauſa externa. Eſt autem circa hoc negotium noſtra ſententia hæc: divellitur nempe & diſſolvitur per omnia ea, quæ veſicas exterius concitant, continuitas ſubſtantiæ cutis atque cuticulæ. Nam quemadmodum ſecundum naturam ex arteriis tam lympha quam ſerum excrementitium & ſudoris materia advehitur in muſcoſam cutis ſubſtantiam ſecretoriam, interſtitiis fibrillarum cutis intertextam, ex qua deinde per tubulos excretorios ſalſum & tenue quod eſt in forma ſudoris foras ex ipſius cuticulæ firmiter poris cutis annexæ orificiis foras effertur, lympha vero nutritia per lymphæ ductus & ſanguis per venas reducitur: Ita quando continuitas iſta viarum, vaſorum, ſolvitur ac læditur, neceſſe quoque eſt excretionem materiæ humidæ & vaporoſæ lædi ac immutari. Hoc ipſum ad oculum apparet, quando in cute oriuntur magnæ bullulæ atque veſicæ, in quibus extravaſatus continetur humor, qui originem ſuam inde habet, quandoquidem calor addurens, qui concitatiſſimi motus ſpecies eſt, externe cuti

admo-

admotus diſrumpit primo vincula ſive filamenta iſta tenuia, quibus arcte cohæret cuticula cum cute, ejusque excretoriis poris. Deinde quoque filamenta nervea motu talismodi validiſſimo agitata ſenſu moleſto afficiuntur, criſpantur, corrugantur, lymphæque & venarum ductus inde comprimuntur, coarctantur, dilacerantur, porro impedito retrogrado ſanguinis & lymphæ motu, arteriis vero ſubinde ſanguinem cum lympha advehentibus, non poteſt non fieri, quin ſubſtantia illa, de qua ſupra locuti ſumus, villoſa & ſecretoria ſeparet in abundantia lympham, quæ quoniam per cuticulam ſeparatam â cute non poteſt exire, neque per lymphæ ductus regredi, intra paucum ſpatium colligitur, & coacervatim ibi collecta cuticulam expandit, ſicque veſicas ſæpius farciminis tenuioris magnitudine producit. Eodem modo agunt cantharides, famigeratisſima illa & certisſima veſicantia; hæc ſpiculis ſuis cauſticis ſalinis diſcindentibus diſcerpunt & dilacerant non modo tenuisſima quibus cutis cum cuticula cohærent filamenta ac vaſcula ſed & fibras ſenſibilisſimas nerveas cutis commovendo & ſtimulando, non modo dolorem, ſed & criſpationem, corrugationem & vaſorum compreſſionem efficiunt, ſicque eodem modo extra vaſa ponunt materiam lymphatico-gelatinoſam.

§. VI.

Probe vero notandum eſt humorem illum qui continetur in veſicis non eſſe tantummodo ſudoris materiam, ibi hærentem, ſed maximam partem nutritiam, gelatinoſam, laudabilem lymphaticam. Fecimus cum talismodi humore in inſigni quantitate collecto ſequentia experimenta. Primo ſimulac fuit ex veſica humor flaveſcens expreſſus mox concreuit in gelatinam

ſive

ſive materiam inſtar albuminis ovorum cohærentem, ſpiſſam. Ejus portio cochleari indita & admota leni calori mox in offam albam inſtar albuminis ovi coⲜi ſeceſſit. Oleum vitrioli, item puluis aluminis, ſpiritus vini rectificatisſimus, oleum tartari per deliquium humori ſeorſim indita mox turbidam mixturam fecerunt & coagulum induxerunt. Tandem ipſa illa gelatina vitro infuſa & ſuper ignem facta leni exhalatione in materiam Inſtar glutinis converſa eſt. Denique non eſt prætereundum guſtu examinatum humorem è veſica diſciſſa eductum ſalſedine manifeſta lingvam vellicaſſe.

§. VII.

Ex allatis phænomenis atque experimentis clarisſim perſpicitur non modo ex ſalſo ſeroſo latice, qui forma ſudoris ejici ſolet, ſed maximam partem lympha gelatinoſa compoſitum eſſe hunc humorem, & teſtari partim de læſione & deſtructione lymphaticorum vaſorum eorumque tubulorum, qui ſuccum nutritium vehunt, partim etiam ſudoris vaſculorum: nam quod læſa & aperta ſint vaſcula, inde licet colligere, quod effuſa ex veſica lympha, mox nova reſurgat, ſemperque ſub veſica, cutis valde humida ſit, unde etiam humor gelatinoſus de novo collectus mox vel veterem veſicam rurſus in altum elevat, vel ſi penitus diſciſſa fuerit novam ex fibris cutis diductis format: nam perpetuus lymphæ per arteriolas â corde affluxus humoris iſtius abundantiam cauſatur, unde ferventisſima aqua cadaveri inſperſa ſeparat quidem cuticulam â cute, ſed ſpatium illud non repletur humore, quoniam deficit ſangvinis & humorum affluxus.

§. VIII.

Quemadmodum vero extrinſecus â motu violen-

 to

to & materia ſpiculis & aciebus donata continuitas cutis ſolvitur, vaſaque dilacerantur atque aperiuntur: ita etiam in corporibus humanis generantur quandoque ſummè corroſivæ indolis ſalia, quæ protruſa ad habitum corporis, eundem effectum rodendo, ſtimulando, dilacerando edunt, quem præſtant cantharides, inſecta, purgantia draſtica, aliaque ſali acri cauſtico imbuta & extrinſecus admota. Quod autem progignantur acerrimi & corroſivi in ſangvine humoribusque ſales, ex eo patet quoniam ejiciuntur eique inſunt. Habemus exemplum in ſcabie, lepra, herpete, purpura alba & rubicunda, lichene impetigine, puſtulis venereis, gutta roſacea, variolis, morbillis, puſtulis labiorum quæ intermittentium præſertim tertianarum plerumque comites ſunt aliisque exanthematibus, quæ omnia ſcindente, dilacerante cauſtico elemento, quod critico & benigno motu ex corporis centro ad circumferentiam corporis pellitur, deberi, nemo in dubium vocabit. Et certe nihil adeo infenſum œconomiæ noſtri corporis eſt, nihil tam violentum & motuum corporis vitalium deſtructivum quam materia penetrantis cauſticæ indolis, quæ quamdiu intra corporis pomeria continetur, & extricata cum lympha vecta fibrillas nerveas adoritur, luculentiſſima ſymptomata ſpasmi, anxietates febres lypothymiæ, epilepſiæ vomitꝰ, aſthmata fiunt, teſtantur id variolæ, morbilli, purpura, ante quarum eruptionē hæc aliaq; pesſimæ naturæ ſymptomata conſpiciuntur, quæ protinus facta eruptione & propulſione ejuscemodi materiæ ad habitnm corporis mitiora evadunt. Tertianæ impetus mox retunditur viſis puſtulis in labiis, & quartanæ vehementia exſpirat, ſuccedente ſcabie. Quando vero, materia vitioſa cauſtica ad habitum corporis protruſa retro vertitur & re-

legit

legit ſua veſtigia, eadem, imò pejora ſymptomata ſubſequi ſolere experientia abunde confirmat.

§. IX.

In noſtra ægra in puſtulas & veſiculas magnas paroxyſmum fuiſſe terminatum legimus. Ut vero hujus φασεως explicationem aliquam adornem, veri videtur ſimillimum, materiam acerrimam non modo dilacerare tubulos ſubcutaneos fluorem vehentes ſed & fibras nerveas cutis vel ramulos nervorum venas circumligantes eas conſtringere & ſic præpediri ſangvinem in circulo & lymphæ regreſſum; ſic non juſto modo fit humorum excretio. Quando enim humor & ſangvis per arterias advectus, per venas & vaſa lymphatica tramitem ſubingredi nequit; ampliatur ſubſtantia muſcoſa cutis quam alii vocant glanduloſam, per quam lymphæ & ſeri excrementitii ſeceſſio fit copioſior. Præterea in noſtro caſu mentio etiam fit aliarum minorum puſtularum nigricantium, ſangvine concreto refertarum & ſphaceloſam corruptionem minantium, quod phænomenon etiam ex his dictis facillimo negotio deduci poteſt. Nam quando ſangvis adductus per arterias, per venas ob dolorem & ſpaſmum conſtrictas non regreditur, in interſtitiis inter hæc duo vaſa moram trahat neceſſe eſt, & quoniam præ ſangvinis per arteriam impulſu nimium diſtenduntur meatus, hinc emergunt illæ ſangvinolentæ puſtulæ, non admodum quantum ſcio frequentes.

§. X.

Eruperunt autem primo ſub mammis & circa axillas, quoniam in cute quæ circa mammas & axillas reperitur, præter glandulas illas majores axillarum & mam-

marum etiam veræ glandulæ in forma milii ſolis repe-riuntur, hinc etiam ibi pori excretorii majores, & ex-crementitium ſerũ ibi largius funditur. Quapropter etiam hoc loco puſtulæ prius viſæ ſunt. Comitabatur autẽ pu-ſtulas ſemper ingens ador & pruritus, als weñ die Per-ſon im Feuer lege; ardor prouenit ab inflammatione, inflammatio ab accumulatione ſangvinis & vaſorum minimorum nimia diſtenſione, hæc autem ab ejus mo-tu retrogrado impedito; unde quoniam in parte â ſan-gvine infarcto & obſtructo liberæ exhalationes ſul-phureæ remanent, commotione agitatiori inteſtina facta tremulum motum & moleſtum ardoris ſenſum nervis inducunt. Pruritus naſcitur â particulis ſalinis & roſione ac inſultu in teneras fibrillas. Humor con-tentus exulceratione & putredine ſubſtratam cutem in-fecit, magno cum fœtore, manifeſto indicio: lympham extravaſatam acerrimo ſale fœtam eſſe, quod vaſcula cutis dilacerando ſtagnationem humorum & inde fa-ctam corruptionem & fœtorem inducit.

§. XI.

Prorumpebant ſemper puſtulæ præcedente horri-pilatione ſub principium æſtus, quoniam, uti notum eſt, in horripilationibus extrema cutis vaſcula ob ſpas-mum fibrarum cutanearum comprimuntur, unde et-iam diſparere tunc vaſa ſolent, pori ſudoris occludun-tur, hinc æſtu ſubſequente & concitationi ſanguinis mo-tu & appulſu ad partes extremas, qui ordinario fieri ſo-let ſub calore, non potuit aliter fieri, quin major quan-titas ſeri & lymphæ per vaſcula a ſalibus lacerata efflu-xerit in veſiculas. Quin illa ipſa horripilatio originem ſuam duxit non aliunde quam ab acrib9 ſalibus ad fibras nerveas delatis ibique ſubſiſtentibus. Extraordinariæ

au-

autem magnitudinis fuerunt veſicæ quoniam ſangvis ſero ſuperfluo abundat hocque ſubæſtu, ſub pulſuceleri & magno, magna copia fuit ad habitum corporis delatum.

§. XI.

Occupabant quoque puſtulæ interiora naſi, oris & faucium, quoniam membrana quæ tegit has partes, copioſis glandulis minimis ſubſtratis ſtipata eſt. Sitis continua, urina pauca, rubicunda, alvus adſtricta, vigiliæ, pulſus celer & frequens febrili ſanguinis commotioni ejusque motui inteſtino & progreſſivo aucto debentur. Febris vero â vellicatione fibrarum nervearum in cute aliisque internis partibus facta â ſcorbuticis iſtis ſalibus proficiſcitur. Veſicæ magnam quantitatem ad menſuras aliquot ichoris, coloris ex viridi lutei, fœtidi & corroſivi fundebant, quæ materia teſtatur de copia excrementitii, impuri ac corrupti ſeri in ſanguine. Circa veſperam præcipue paroxyſmus febrilis oriebatur, qui mos eſt, uti ſupra fuit dictum omnium phlyctenum, quin imo omnes ſalini morbi, omnia pathemata ſalina plus moleſtant de nocte quam de die, nam de die tranſpiratio eſt liberior, motus ſanguinis expeditior; ſub nocte vero cum tardior eſt circulus & perſpiratio corporis non tam libera, excrementa ſalina collecta in corpore & hinc inde hærentia in poris cutis plus tragœdiam ſuam ludunt, quam de die. Surrexit malum ad uſum vini enulati, ſi ullum ex ſimplicibus, certe radix enulæ eſt vehementiſſimum pellens, ſudoriferum alexipharmacum; hinc in expellendis exanthematibus, nec non ſcabie præſidium commendatiſſimum: ſale enim acri volatili ſulphureo, fortiter ſanguinem commovendo â centro ad circumferentiam citatiſſime eum pellit, & ſic

ita fit in partibus extremis ſecretio ſordium impurarum.

§. XII.

Rediit affectus ſingulis diebus circa veſperam quanquam cauſa periodici mali & paroxyſmi morborum admodum cognitu & inquiſitione ſit difficilis. Nihilominus ſententia ſemper hæc noſtra fuit, habere tales morbos fontem ſuum in remotis locis, maximeque omnium primis in viis. Et valde credibile eſt morboſam mineram & ibi deliteſcere, ex quibus copia indies in ſubſidium mittitur & cum ſanguine communicatur: & agnoſco hic fabrum plurimorum excrementorum ſalino-ſulphureorum, cauſticorum ipſam bilem & lympham pancreaticam & inteſtinalem. Hi enim humores â ſanguine ſecreti impuris excrementitiis ſordibus onuſti, mora & mutua mixtione pejorem naturam induunt, ſi denuo cum ſanguine miſcentur, longe majores turbas in motu ſpirituum & ſanguinis excitant, quam antea. Origo mali fuit mala diæta, utpote peccatum non ſaltim in quantitate, ſed & in qualitate ciborum ac potus: ſi enim ex victu pravo impuritas ſanguinis naſcitur, certè hic ipſe hic, eſt dum ſalitis, muriaticis, acidis, dulcibus, leguminoſis, fructibus horæis, vino acido, cereviſia fœculenta magna in quantitate utimur; præſertim ſi vita ſit ſedentaria, ſpongioſum & obeſum ſit corpus; utpote hæc alimenta multum particularum hæterogenearum & non miſcibilium cum ſucco nutritio ſecum recondunt, quæ potius debent ſeparari & excerni è reliqua humorum maſſa. Si vero debitus circulus ſanguinis & humorum deficit, quod fit ſub quiete corporis vitaque ſedentaria, ſique porro emunctoria â craſſitie viſcidorum

rum humorum fuerint obſtructa non poteſt non inde crudus, rudis, impurus, partibus excrementitiis ſalino-ſulphureis onuſtus ſanguis oriri. Ex impuro vero ſanguine & ſero omnes humores præſertim bilis lympha menſtrualis gaſtrica inteſtinalis, ipſa ſaliva, vitiantur, â naturali ſua indole deſciſcunt, & varia facta commixtione, præſertim ſi accedit mora & fermentatio, mineram morborum peſſimæ indolis fabricantur idque in inteſtinorum canalibus eorumque plicis. Veteres talismodi in morbis atram bilem, fœces & ſalſuginem ſanguinis, ichorem tenuem acrem, excrementitium, ad ſuperficiem corporis delatum, accuſarunt. Ex viſceribus dictis in morbis antiqui ſemper inculpabant hepar, nec ſine ratione; ſi enim hepar obſtructum eſt & non rite bilioſum humorem ſecernit, hic remanens in ſanguine, alienam plane naturam induit, omneſque humores poſtea defœdat. Deinde quoque quando hepar eſt obſtructum & infarctum, indicium eſt ſanguinem deficere in tenuitate; ſpiritualſcentia, motuque progreſſivo inque primis per abdominis viſcera. Præclara hac de re docet Galenus *lib. 5. loc. affect. 7. Cum laborat hepar intemperie frigida & humida, afficitur ſanguis, non ille tantum qui in hepatis ſubſtantia eſt, ſed & ille qui per vaſa meſaraica affluit; verum diverſimode; qui enim ſtagnat, evadit craſſus, difficulter loco mobilis; qui affluit pituitoſus, crudus & ſemicoctus eſt.* Ex quo dicto patet communicatio hepatis cum ſanguine in meſaraicis vaſis contento, & quod ejus impuritas ex hepate profluere poſſit. Clariora autem habet Williſius *de urinis c. 4. pag. 531.* qui ſcribit: hepar in nonnullis ſcorbuticis ex ſanguine & ſiccum inſtar uberis vaccini obſervavi. Unde ſi bilem â

ſan-

ſanguine non ſeparet, ea vel in atram bilem, quæ omnium peſſima eſt vertitur, vel per corruptionem in ſalacre & corroſivum, quo abundat, degenerat & reſolvitur.

§. XIII.

Ab anno trigeſimo quarto menſes emanſerunt. Non celerius ſanguis tranſit in cacochymiam, vitioſamq; qualitatem, quam per ſuppreſſionem menſium; ſanguinis enim plenitudinem preſſo pede ſequitur abundantia vitioſorum humorum præſertim in fœminis otio valde deditis. Tanta enim ſanguinis copia cum non debite a natura languidiori circumferatur, lentorem accipit, evacuatoria occludit, unde fons & ſcaturigo copioſarum ſordium. Recte ſcribit *Primeroſius lib. III. de morbis mulierum cap. 5. pag. 179.* Mirum non eſt, mulieres, quibus in juventute menſtrua ſuppreſſa fuerunt tandem, ſi prava victus ratio acceſſerit, ætate ingraveſcente ſcorbuto affici. Omiſit Venæſectionis conſvetæ uſum. Nihil conſultius eſt quam præſente ſanguinis redundantia ex ſuppreſſa evacuatione illius lunaria ſanguinem mittere & ſic reliquo cruori in vaſis liberiorem motum ac circulum procurare. Ita etiam nihil pejus eſt quam tali in caſu abſtinere â Venæſectione, vel ejus loco minuere aliis modis, abſtinentia nempe, motu, ſudore, evacuatione per alvum, ſanguinis quantitatem, hoc pacto enim aperta panditur via ad graves chronicos morbos. Præcordiorum anxietas, difficilis reſpiratio, copia ructuum & flatuum, cardialgia, phlogoſes, macularum eruptio in corpore, langor, pedum tumor & dolor lancinatorius ſufficienter teſtantur de obſtructo ſanguinis fonte de impedito ejus circulo, de ſordium accumulatione, & inde

inde profluentibus ſpasmodicis generis nervoſi agitationibus & ſanguinei fluxus inæqualitate.

§. XIV.

Aucta fuit diritas mali tempore autumnali ſub tempeſtate auſtrina & pluvioſa. Hyberno tempore ob defectum aëris ſubtilioris atque tenuioris & atmoſphæram valde condenſatam non tantus vigor motuum in corpore obſervatur, unde obſtructiones tali tempore radices ſuas ponunt & excrementorum fit redundantia. Sub tempeſtate vero auſtrinâ & pluvioſa notabilis actionum torpor, motus impotentia, membrorum gravitas, putridorum humorum collectio gignitur. Ab atmoſphæra enim leviori & humidiori virtus motrix elaſtica in corde & muſculis imminuitur, & hac ratione circulatio humorum libera, quæ â motu partium tonico & ſpirituaſcentia ſanguinis debita pendet, impeditior fit, unde & partium halituoſarum tranſpiratio & ſuperfluarum ſecretio & excretio juſto minus ordine ſuccedit, ut ſic humores non tantum in corpore accumulati, membra gravent ac premant, ſed & ad putredinem diſponantur.

§. XV.

Irâ malum ſæpius reverſum eſt, quoniam ſcaturiginem huius in bile corrupta impuriſſima ponimus; facile patet quare ira de novo produxerit adfectum, utpote hac ipſa bilis impetuoſius inque magna quantitate effunditur in duodenum, utpote motuũ ſpiritu citatiori, ductus biliarii, nervoſis ac membranoſis tunicis conſtantes compreſſi hujus eximiam quantitatem exonerant, unde inclinatio ad vomitum, ſapor in ore amarus, nauſea, dolor conſtrictivus in latere dextro ſub ſcrobicu-

lo cordis proficiſcuntur. Hæc vitioſa bilis cum lympha denuo in ſanguinem miſſa fermenti quaſi & ſeminii morboſi vicem gerit; & quoniam per ipſam iram ſanguis concitatiſſime movetur, & febrilem quaſi paroxyſmum efficit, fit ut ſordes excrementitiæ hinc inde in humoribus fluctuantes vi quadam & impetu ad habitum corporis propellantur. Et hæc quoque eſt ratio, quare podagra, varioli, morbilli, eryſipelacea affectio, arthritis ſæpe numero ab ira excitentur.

§. XVI.

Quod ad curam attinet talismodi adfectus, non poſſumus non laudare eam quâ uſi fuerunt præſentes Medici. Primaria intentio medentis eſſe debet talismodi in affectibus ſubcutaneis, cutem defœdantibus, primas aperire vias per congrua evacuantia. Cenſemus hæc omnino perneceſſaria eſſe, imo non exiguam partem curationis ab iis pendere, quippe niſi auferatur intus deliteſcens morboſa minera, imo nec præſcindantur copiæ, quæ illi in ſubſidium indies ſubveniunt, haud video quibus armis contra tam truculentum hoſtem dimicare valeamus. At hoc ab evacuantibus tam præmittendis, quam toto curationis decurſu debitis intervallis repetendis, unice ſperandum eſſe quis non videt. Nam quoniam ex prima regione mali fons eſt deducendus & bilioſa materia cum ſuccis corruptis ibi mixta & ad ſanguinem delata ſecundum noſtram ſententiam paroxyſmos excitet, facile apparet maximi momenti hæc ipſa eſſe. Nam optima methodus eſt medendi periodicis morbis, eosque præſcindendi per emetica, ſelectaque vacuantia. Draſticorum exhibitionem merito improbamus, quoniam ſpiritus nimium exagitant, tonum

inteſtinorum deſtruunt, & univerſum ſyſtema nervoſum in irregulares motus concitant. Leniorum vero uſum quæ turbas non movent, non ſolum ratio, ſed & experientia ſuadent. Commendamus autem maxime ſerum caprinum, in quo infuſæ fuere paſſulæ, ſummitates pini, folia ſennæ, caſſia fiſtuloſa. Et dulcis quoque mercurius cum extracto fumariæ in pillulas redactus utiliſſimam locabit operam: Hic enim propter eximiam ſuam ſubtilitatem ſeſe ſimul in intimos receſſus inſinuat & non viſcoſiorum ſolum partium nexus diſſolvit, ſed & ſalium, qui ibi forte deliteſcunt, aculeos retundit. Acria & cauſtica purgantia maxime etiam ob id improbamus, quoniam vehemente acri cauſtico ſale imbuta ſunt, quod una communicant cum ſanguine. Nam certe aliena eſſet ſententia purgantia partes ſuas activas energeticas tantum impendere in primas vias, nec cum aliis partibus ipſoque ſanguine eas communicare, ipſa enim experientia loquitur contrarium, nam purgantia ſæpius ſudorem vehementer movent, pruritum venereum excitant, mictus ardorē, pulſum celerem, ſitimq; cauſantur, & hæmorrhagias, anxietatesque præcordiales, ſpaſmos quoque interdum concitant, unde etiam purgantia â nutrice aſſumta, utut quandoque in ipſis nullas ſedes moveant, nihilo minus in infantibus lactantibus operationes habent, ſufficienti argumento ſal illud ſtimulans purgantis cauſticum, quod inteſtina matris ad ſtimulum recipiendum indiſpoſita fruſtra ſtimulat, in inteſtinalibus infantis tunicis tenerrimis operationem ſuam exſequi. Nam tam perſpicue nuper expoſitum eſt *in diſſertatione de ſelectis purgantibus*, ut cœcus affectibus ſit, qui hæc non capiat, videlicet omnia purgantia agere

ob ſtimulum ſalinum, utut non omnia, quæ valde ſapida ſunt in lingva, propter ſalium differentiam, valde etiam purgent. Talismodi itaque ſales ſtimulantes in purgantibus, qui non aliis in partibus præterquam in inteſtinis ſtimulantem effectum edunt, non dantur. Hinc videmus omnia purgantia fortiora in morbis ſalinis & cacochymicis ſua acrimonia maſſæ ſangvineæ totique corpori noxam inferre, unde quoque noſtro in caſu non erunt idonea.

§. XVII.

Phlebotomia num utilis ſit ad ſangvinem puriorem reddendum quæſtio altioris inquiſitionis eſt? Ego exiſtimo cum *Clariſſimo* olim *Botallo* ſangvinem depravatum ad craſin debitam ſemel amiſſam difficulter redire, ſive purgantium, ſive alterantium miniſterio hoc exequi velis; potius pars corrupti ſangvinis detrahenda eſt, non quidem maxima quantitate, ne ſangvifica vis in reliqua maſſa nimium retundatur, ſed per vices, nam chylus bonus proxime adventans ad novum puriorem ſangvinem tranſit, quo fit ut veræ ſangvineæ particulæ proportionem corruptarum, quæ ante ſangvinis miſſionem maſſæ inerant, tanto viribus nunc ſuperent, quanto hæ jam pauciores ſint. Quin imo ſangvis purioris chyli additamentis roboratus reliquas impuras, quibus ſcatet partes, multo promptius digerit, corrigit & per ſolennes ibi vias exterminat, quam ſi eodem gradu purus absque his ſuppetiis exſtitiſſet. Qua de cauſa in magna impuritate ſcorbutica, matre gravisſimorum ſymptomatum magno cum fructu uſus eſt, *Præſes* hac methodo: repetendam nempe phlebotomiam pluries debitis intervallis ſvaſit. Deinde elixir ſuum ſtomachi-

cum

cum balſamicum, aromaticum, ſingulis diebus inter cibos aſſumendum commendavit; tempore matutino infuſum Veronicæ vel ſcordii ſvaſit. Quo remedio continuato per dimidium annum & ultra effœta & corrupta antea ſangvinis maſſa ſenſim & ſuccesſive univerſa ad primævam puritatem rediit. Hanc methodum etiam commendamus ægrotæ cum interpolato uſu congruorum laxantium ſingulis ſeptimanis ad depurandum ſangvinem, & ad avertendos non modo hunc ſed & alios adfectus.

§. XIIX.

Nitroſa, terrea, abſorbentia, corrigentia in forma pulveris vel cum aquis temperantibus & humectantibus ſumta egregium hoc in affectu præſtiterunt officium: nam hæc ejus ſunt indolis ac naturæ, ut mineram iſtam biliofam acrem, qua ſordeſcit prima regio, immediato contactu invertant, alterent, contemperent, præcipitent & præparent ad meliorem excretionem & exitum per ſudorem & vias urinarias; tutisſima enim ſunt hæc remedia in vitiis materiæ peccantis emendandis, in præſcindenda ulteriori impuritate ſangvinis, quæ ex primis viis ſcaturit.

§. XIX.

Salia volatilia, fortia ſudorifera expellentia nocentisſima ſunt; hæc in ſcorbuto fixo in locis maritimis, ſeptentrionalibus præſtantisſimam ſæpenumero locant operam, & eam ob cauſam celebratisſimus eſt tam in Hollandia, quam Anglia, Scotia, ſpiritus cochleariæ, ſed in noſtris regionibus non adeo proficuus: nam regnat hic magis ſcorbutus calidus & ſordibus magis calidis bilioſis onuſtus eſt ſangvis, quarum energiam acuunt &

augent dicta calida; unde dolores, ardores, inflammationes, anxietates augentur. Quod attinet ad uſum externorum, quæſtio eſt an tales puſtulæ magnæ ſubortæ in cute aperiri debeant; cui reſpondemus; quod, quamvis apertione facta aer liber accedens ſubſtratam cutem facilius in corruptionem rapiat, præſertim ſi ſerum contentum valde fuerit corroſivum, nihilominus cum magna quantitas ichoris extravaſati evacuari nequeat, & acrior factus eodem modo exedat & corrumpat ſubjectam partem, hinc apertionem non diſſvademus. Opus eſt autem ut linimento, quod alias celebratur contra ambuſta, & compoſitum eſt ex oleo lini, aqua calcis vivæ, croco, ſaccharo ſaturni & ceruſſa, illinantur ulceroſæ partes. Notanda hoc loco cautela eſt, inſperſionem pulveris exſiccantis ex bolis & terris in talismodi caſibus cutis eroſæ non adeo ſemper tutam ac fidam eſſe, partim ob id quod gelatinoſo illo ſucco glutinis in formam compacti tranſpirationem penitus impediat, partim etiam hac ratione, dum non â tergo effluenti materiæ datur exitꝰ, unde hæc concluſa & mora pejor facta ſerpit & corrodit ſubnexas partes. Ita nuperum caſum habuit *Præſes*; nempe infans illuſtris familiæ quatuor circiter menſium lactans â nutrice impura & iracundia concitata in motum accepit lac. Brevi poſt per totum abdomen unica veſica facta eſt, cuticula ſeceſſit, & rubor intenſus in ipſa cute conſpicuus fuit; Quiete & ſomno caruit. Ab adſtante fœmina conſilium datum fuit, ut lapidem calaminarem toti abdomini inſpergerent, quod etiam factum fuit; ſed mox retrocedens materia in pectus incumbebat & aſthma cum ſumma virium proſtratione poſtea mortem inducebat. Eximia ſunt quæ hac de re prodidit *Hippocrates lib. pop. 7. §. 52.* Timonactis filio ferme bime-

ſtri

ſtri oriebantur puſtulæ in cruribus, & in coxis & lumbis ac imo ventre, & tumores valde rubicundi. His autem ſedatis convulſiones & motus comitiales fiebant ſine febribus multis diebus & mortuus eſt. *Balthaſar Brunnerus in Tract. de Scorbuto* commendat cataplaſma, quod calidum impoſuit, quod ceu panaceam ad mitigandum dolorem & pruritum commendat. Paratum hoc fuit ex caſeo coagulato, germanice Qvarck / herba naſturtii aquatici & baccis juniperi in lacte decoctis. Mitigata interius morbi vehementia ad nitorem cuti reſtituendum, balneum cum externis quod commendat *Ioh. Bapt. Theodoſius epiſt. 22.* hoc eſt: Recipe hordei m. ʒ, malvarũ fumi terræ ana m. ʒ. furfuris tantundem, radicum lapathi acuti; ſi haberi poſſunt m. 2. bulliant in ſ. q. aquæ & ea calida fiat in loco prurigino ſo balneum, & poſt exſiccetur, & ungatur roſato, deſcriptionis Meſuæ. Hoc quoque unguentum erit optimum; Recipe terebinthinæ libram ſemis, butyri recentis uncias 4. vitellorum ovorum num. ʒ. lithargyrii, ſarcocollæ, pulveris radicis lapathi acuti ana unciam unam, ſucci limonum unc. j. diſſolvantur butyrum & terebinthina, & poſt addantur pulveres: & cum incorporata fuerint omnia, addantur ſucci fumi terræ, ſucci lapatii acuti, ſucci roſarum aa. unc. 4. & bulliant omnia ad conſumptionem ſuccorum, & cum tepuerit unguentum, addantur vitelli ovorum.

§. XX.

Ultimo de diæta pauca quoque ſubjicienda veniunt. Primum in omni talismodi affectu ab omni cibo acuto, ſalſo, calido, & qui choleram & melancholiam generat, abſtinendum: veluti ſunt aromata omnia ſicut piper, Zingiber, cinnamomum, crocus, ciminum & ſimilia: caſeus antiquus & caro ſalita, & piſces ſaliti, caules, raphanus

phanus, porri, allia, legumina omnia. Hinc ſequitur, quod abſtinere conveniat ab omnibus cibis, quibus utuntur Catholici quadrageſimali tempore, & ab iis, quos è paſte præparant. Carnes autem hæ & cibi ſalutares, ſ ilicet animalium juvenum, pullorum, avium nemoralium vituli caſtrati, agni annales, & hædi, piſces ex fluentibus & bonis aquis, cancri fluviales, lactuca, endivia, ſcariola, acetoſa, cichorea, creſſones fontales, ſpinachia, blitum, borrago, caſeus recens ſine ſale, lac & lacticinia ſine ſale: ptiſanæ etiam uſus ſit frequens & longus in ſero, in modum ferculi. Potus ſit, vinum album pauciferum lymphatum: uſus omphacii, aceti paſſulati, non contemnendus: butyrum non laudo, oleum vero bonum mihi placet. Sed hæc ſufficiant hac vice.

FINIS.

Quod fuerint dudum genuina vocabula rerum
Perdita, Catonis docta querela fuit.
Cur? quia virtutis cenſum vitioſa voluptas,
Et vitii virtus nomina fœda ferat.
Verum eſt. His addo, quod ſæpe vocamina docta,
Præmia doctorum, rudis in arte petat.
Plurima pars talis. Sed tu, cui Muſa miniſtrat
Nomen, Vir Præſtans, non ſine rebus ades.
Doctrina eſt, ex qua digno tibi nomina ſurgunt:
Gratulor hanc laudem: nomen & omen habes.

Clariſſimo Dn. Candidato omnia fauſta apprecator,

FRID. HOFFMANN.

ERRATA: pag. 6. lin. 6. pro concinnata, lege concinnatorum. p. 8. l. ult. pro urgebat, urgens. p. 12. §. 3. l. 5. pro exquiſitionem, exquiſitiorem. p. 14. l. ult. pro poris pori. p. 15, l. penult. pro addurens, adurens. p. 17. § l. 1. pro clarisſim clarisſimè. p. 18. l. 15. pro ſcindente, dilacerante, ſcindenti, dilaceranti. p. 20. l. 5. pro ador, ardor ib. §. 11. l. 6. pro concitationi, concitato. p. 23. l. pen. pro ex ſanguine, exſangue. p. 24. l. antepenult. pro langor, lanquor. Levia, quæ adhuc occurrent, B. L. optimè interpretabitur.